

چرا کار گروه تولید بار اول؟

سیدحمزه حسنی

اقلامی مورد نیاز بود که زمان تحریم امکان تأمین آنها بنا به عللی از جمله قیمت بالا یا وجود تحریم‌ها وجود نداشت یا از سوی سازنده خارجی به ایران فروخته نمی‌شد، بنابراین، این کارگروه با هدف خنثی‌سازی تحریم‌ها تشکیل شد. تا سال ۱۳۹۷ و حتی پیش از آن کالاهای فناوریانه مورد نیاز به چند برابر قیمت یا با نام‌های دیگری وارد کشور می‌شد یا خریداری آن از طریق واسطه‌ها صورت می‌گرفت، اما تحریم‌های پس از سال ۱۳۹۷ بسیار پیچیده بود، به‌گونه‌ای که تأمین کالاهای فناوریانه بسیار محدود شد یا با صرف هزینه‌های بسیاری همراه بود.

برای مثال اگر در پالایشگاه‌های کشور به پمپ یا کمپرسور نیاز باشد در صورت ثبت سفارش آن محصول به شرکت سازنده – به علت یکتا بودن کد محصول– بلافاصله تشخیص داده می‌شود که مشتری نهایی این محصول در چه کشوری قرار دارد. همین امر تأمین بسیاری از کالاهای فناوریانه را با مشکل مواجه کرد. در واقع کدگذاری محصولات فناوریانه به حدی هوشمند است که کشور سازنده را قادر می‌کند تا سفارش دهنده اصلی محصول را شناسایی کند. با افزایش تحریم‌ها، دور زدن این سازوکارها بسیار مشکل شد و حتی با وجود خرید، امکان وارد کردن آنها به کشور وجود نداشت و این خریدها گاهی در گمرکات کشورهای مختلف ضبط می‌شد، بنابراین باید کمپرسیمی در کشور ایجاد می‌شد که از طریق آن اقلام فناوریانه مورد نیاز کشور با توان شرکت‌های دانش‌بنیان تأمین شود.

ساخت محصولات فناوریانه برای بار نخست با دشواری‌های فنی و غیرفنی بسیاری روبه‌روست. برای مثال ممکن است ساخت آن کالا برای بار نخست گران‌تر تمام‌شده یا به تست گران‌قیمتی نیاز داشته باشد، بنابراین ساخت بار اول با خرید معمولی یک محصول متفاوت است و ملاحظات خاصی دارد که نباید از نظر پنهان بماند. به همین علت این کارگروه به نام تولید بار اول نامگذاری شده است تا مفهوم را بهتر منتقل کند. مسیر اصلی تولید بار اول این است که کارفرما در خواست بومی‌سازی را به دبیرخانه تولید بار اول در معاونت علمی و فناوری ارسال می‌کند و این درخواست در دبیرخانه بررسی و آماده طرح در کارگروه می‌شود. پس از تصویب در کارگروه، مجوز ترک تشریفات مناقصات برای کارفرما ارسال می‌شود تا بتواند قرارداد بومی‌سازی را با شرکت دانش‌بنیان منعقد کند.

مسیر دوم مربوط به شرکت‌های فنآور است. در کشور نزدیک به ۷هزار شرکت دانش‌بنیان وجود دارد که به کاربرد فناوری خود در صنایع و حوزه‌های مختلف واقف هستند. در صورتی که یک شرکت دانش‌بنیان محصول فناوریانه خود را که امکان تولید بار اول آن در کشور فراهم است به دبیرخانه تولید بار اول معرفی کند، دبیرخانه تولید بار اول این موضوع را به دستگاه‌ها و سازمان‌هایی که مشتری بالقوه این فناوری باشند، اطلاع می‌دهد و پیشنهاد تولید بار اول آن را مطرح می‌کند.

از نکات مهم این است که هیچ‌یک از طرح‌های تولید بار اول تاکنون به شکست منجر نشده است. اجرای این طرح‌ها می‌تواند صرفه‌جویی ارزی بسیاری را به دنبال داشته باشد. به‌طور میانگین به ازای هر یک دلاری که برای تولید بار اول هزینه می‌گردد، سالانه بیش از ۱۰ دلار صرفه‌جویی ارزی حاصل می‌شود. همچنین هر محصول پس از بومی‌سازی حداقل ۳۰ درصد ارزان‌تر از نمونه مشابه خارجی، قابل تأمین خواهد بود.

با وجود این که مسئله تحریم به هیچ وجه موضوع مطلوبی به شمار نمی‌آید، اما تهدیدات ناشی از آن می‌تواند به فرصت تبدیل شود، همانند دوران دفاع مقدس. جنگ تحمیلی به هیچ وجه مطلوب ما نبود، اما این جنگ کشور ما را بزرگ و قدرتمند کرد. بسیاری از مسئولاتی که پس از جنگ عهده‌دار مسئولیتی شدند در دوران دفاع مقدس آب دیده شده بودند. برای مثال جهاد سازندگی با این که پیش از جنگ شکل گرفت، اما در دوران دفاع مقدس بالغ شد.

بسیج هم مثال دیگری است که نشان می‌دهد این دشواری‌ها، ظرفیت‌های بسیاری را در کشور ما فعال کرده است. در مورد بزرگ به عنوان مصرف‌کننده فناوری به این نتیجه رسیده‌اند که باید با یکدیگر همکاری کنند و البته این مسئله با آزمون شد و پله پله پیش آمد و کار به جایی رسید که متخصصان ایرانی کالاها و محصولات بسیار پیچیده تری را هم بومی‌سازی کند.

در سطح کلان کشور و پنا به تأکید رهبر معظم انقلاب، سیاست‌گذاری عالی کشور همواره بر استفاده از توان داخلی تأکید داشته است، اما هنگامی که این مسئله را در لایه‌های پایین و میانی دنبال می‌کنیم، متوجه می‌شویم که این مسئله آنچنان که باید، جدی گرفته نشده است و حتی برخی مدیران به واردات محصولات خارجی دلبستگی داشته‌اند، البته مدیرانی نیز بوده‌اند که در این مسیر فداکاری کردند. چه‌سایا اگر پویایی سیاسی در کشور وجود داشت، پیش از شدت یافتن تحریم‌ها به این مسائل توجه می‌شد و کشور برای رفع نیازهای راهبردی خود برنامه‌ریزی می‌کرد، اما به دنبال تحریم‌ها مجبور به استفاده از ظرفیت‌های داخلی شدیم. به عقیده بنده این نتیجه جبر روزگار و تهاجم اقتصادی دشمنان بوده است.

سرویس اقتصادی ۸۸۹۹۴۳۳

«جوان» نقش سازوکار «تولید بار اول» در رفع گلوگاه‌های صنعتی و حساس را واکاوی می‌کند

عبور از گلوگاه‌های صنعتی با سازوکار «تولید بار اول»

سازوکار مهم «تولید بار اول» بازوی اصلی بومی‌سازی تجهیزات صنعتی در مسیر دانش‌بنیان شدن اقتصاد ملی است

مدیران شرکت‌های دانش‌بنیان در حال بررسی تجهیزات

فرمودند: «بومی‌سازی تجهیزات استخراج نفت و گاز و راه‌اندازی اولین پالایشگاه فراسرزیمینی نمونه‌ای از اولین پالایشگاه فراسرزیمینی نمونه‌ای از پیشرفت‌ها و حرکت‌های رو به جلوی کشور است.» ثمره موفقیت بزرگ تولید بار اول در صنعت نفت کشور، ایجاد تفاهنامه جدید ۸۰هزار میلیارد تومانی بنیان راه‌ارمز در حوزه صنعت پالایشگاهی کشور گمرکی و واردات محصولات مشابه شده است و در عمل به یک مدل موفق بومی‌سازی نرسیده بودند. به موازات قوانین حمایتی داخلی که در بومی‌سازی به موفقیت نرسیده و تنها حمایت یاره‌انی جدید از تولید کشور کرده بودند، یک کارگروه مهم خنثی‌سازی تحریم‌های صنعت کشور در جهت بومی‌سازی تجهیزات استراتژیک صنایع در معاونت علمی ریاست جمهوری شکل گرفت. وظیفه اصلی این کارگروه ضدتحریمی، شکل‌گیری یک سازوکار مهم تحت عنوان تولید بار اول اقلام راهبردی و فرآیندهای گلوگاهی صنعت بوده است؛ سازوکاری که با شناسایی دقیق نیازهای فناوریانه صنعت و همچنین توانمندی‌های اکوسیستم اقتصاد دانش بنیان در جهت اتصال عرضه و تقاضا و همچنین حمایت از مدیران صنعتی که به سمت سیاست تولید بار اول می‌آیند، شکل گرفت.

این کارگروه با ایجاد سازوکاری مبتنی بر یک فرآیند بومی‌سازی و در نظر گرفتن هر مرحله و آزمایش‌های مختلف از مرحله خرید مواد اولیه تولید تا شکل‌گیری قالب و در نهایت تولید محصول و آزمایش محصول تولید بار شده در فضای آزمایشگاهی، شبه صنعتی و درون فرآیند پیوسته تولید در صنعت بر کل فرآیند تولید بار اول نظارت خواهد کرد. این سازوکار بومی‌سازی در سال ۱۳۹۷ آغاز شد و تنها طی سه سال، بیش از ۲هزار میلیارد تومان از تجهیزات راهبردی و استراتژیک صنعت نفت و گاز کشور را بومی‌سازی کرد. سازوکار مهمی که در بخش اصلی ارتباط دانشگاه و صنعت، یعنی معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری شکل گرفت و مسیر جدیدی از توسعه صنعتی مبتنی بر تأمین نیاز داخلی صنایع با کمک اکوسیستم اقتصاد دانش بنیان ایجاد خواهد شد.

این کارگروه مهم و معایت‌های مختلفی که باید در سطح مدیریتی و مالی برآی تداوم یافتن این سازوکار بومی‌سازی ایجاد شود؛ از سال ۱۳۹۷ تا سال ۱۴۰۰ بدون قانون بالادستی و از طریق نهاد ذی‌ربط به کار خود ادامه داد و در همین مدت کوتاه باعث تحول شگرف در بومی‌سازی صنعتی کشور شد تا جایی که یکی از مهم‌ترین مواد قانون جهبش تولید دانش بنیان، مسئله تولید بار اول بوده است.

امروز نیازهای فناوریانه صنایع از سوی شرکت‌های دانش‌بنیان رفع می‌شود.
سازوکار موفق «تولید بار اول اقلام راهبردی» در صنعت نفت و گاز و به ثمر نشستن تلاش جوانان نخبه ایران در بومی‌سازی تجهیزات صنعت پالایشگاهی، علاوه بر کاهش ارزشری به صادرات تجهیزات صنعت نفت نیز منجر شد و شاهد این هستیم که ایران برای اولین بار صاحب سهام پالایشگاه‌های فراسرزیمینی شده است

مدیران شرکت‌های دانش‌بنیان در حال بررسی تجهیزات

امروز نیازهای فناوریانه صنایع از سوی شرکت‌های دانش‌بنیان رفع می‌شود.
سازوکار موفق «تولید بار اول اقلام راهبردی» در صنعت نفت و گاز و به ثمر نشستن تلاش جوانان نخبه ایران در بومی‌سازی تجهیزات صنعت پالایشگاهی، علاوه بر کاهش ارزشری به صادرات تجهیزات صنعت نفت نیز منجر شد و شاهد این هستیم که ایران برای اولین بار صاحب سهام پالایشگاه‌های فراسرزیمینی شده است

نمای نزدیک

حمایت از تولید بار اول

محصولاتی که تاکنون در کشور ساخته نشده‌اند و دستگاه‌ها برای تأمین آن از خارج کشور به مشکل برخوردند، ذیل برنامه تولید بار اول، از حمایت ویژه برخوردار می‌شوند. این اولویت تولیدی در معاونت

علمی و فناوری ریاست جمهوری با شکل‌گیری کارگروه تولید بار اول، به صورت جدی و مستمر پیگیری می‌شود. سورنا ستاری، معاون سابق علمی و فناوری رئیس‌جمهور ۲۳ شهریور ۱۴۰۱ گفته بود این کارگروه به منظور مقابله با تحریم‌های حوزه محصولات فناوریانه، با عضویت نمایندگان معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری با شکل‌گیری کارگروه تولید بار اول، به صورت جدی و مستمر پیگیری می‌شود. شرکت‌هایی که برای انجام پروژه‌های تولید بار اول به دستگاه‌های معرفی می‌شوند، شرکت‌های تازه کار نیستند و حداقل دانش تولید را تا سطحی کسب یا محصولات مشابهی را تولید کرده‌اند. استفاده از شرکت‌های دانش‌بنیان در این مسیر بهترین راه است، زیرا علاوه بر کاهش قیمت و به صرفه بودن می‌توانند خدمات پس از فروش سریع‌تری را نسبت به شرکت‌های خارجی ارائه کنند. بنابراین ریسک بومی‌سازی تا حد ممکن کاهش می‌یابد.

چهارشنبه ۲۰ اردیبهشت ۱۴۰۲ | ۱۹ شوال ۱۴۴۴ |

رئیس کمیسیون عمران مجلس شورای اسلامی افزود: «به رغم اینکه شرکت‌های دانش‌بنیان طی سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته‌اند، اما شاهدیم که تعداد قابل توجهی از آنها با مشکلات عدیده مالی دست و پنجه نرم می‌کنند. خلاقیت، دانش و پاسخگویی به نیاز روز در شرکت‌های دانش‌بنیان دیده می‌شود، اما نمی‌توانند تولید انبوه و تجاری داشته باشند. در همین زمینه نیز قانون جهبش تولید دانش‌بنیان با بررسی بخش به بخش نیازهای اکوسیستم اقتصاد دانش بنیان و در جهت حمایت از حضور شرکت‌های توانمند دانش‌بنیان کشور در صنعت برای تحقق تکمیل زنجیره ارزش محصولات صنعتی در مجلس به تصویب رسید.»

وی گفت: «منابع مالی و کمک‌های مالی به شرکت‌های دانش بنیان صورت نمی‌گیرد، معتمد دولت باید در موضوع حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان توجه و جدت بیشتری داشته باشد، اما نفس این موضوع که شرکت‌های دانش‌بنیان یک ضرورت برای تأمین نیازهای کشور هستند موضوع خوبی است. در قانون جهبش تولید دانش بنیسان در زمینه تحول در نظام تأمین مالی اقتصاد دانش‌بنیان، بحث اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در نظر گرفته شد تا گره‌گشایی این بخش باشد.»

■ **دستاورد سهامداری ایران در پالایشگاه‌های فراسرزیمینی ونزولنا**

رضایی کوچی تأکید کرد: «همروز در وضعیتی قرار داریم که در تأمین بسیاری از نیازهایمان خصوصاً در حوزه نفت و گاز که به خارج از کشور وابسته بودیم، از سوی شرکت‌های دانش‌بنیان خودکفا شده‌ایم. در حوزه نفت و گاز و پتروشیمی‌ها وابستگی بسیار شدیدی داشتیم، اما امروز نیازهای فناوریانه صنایع توسط شرکت‌های دانش‌بنیان رفع می‌شود. سازوکار موفق «تولید بار اول اقلام راهبردی» در صنعت نفت و گاز و به ثمر نشستن تلاش جوانان نخبه ایران در بومی‌سازی تجهیزات صنعت پالایشگاهی، علاوه بر کاهش ارزشری به صادرات تجهیزات صنعت نفت نیز منجر شد و امروز اگر شاهد این هستیم که ایران برای اولین بار صاحب سهام پالایشگاه‌های فراسرزیمینی شده است، به کمک استفاده از توانمندی داخلی و توانمندی ساز اول اقلام راهبردی صنعت پالایشگاهی کشور بوده است.»

رئیس کمیسیون عمران مجلس شورای اسلامی خاطر نشان کرد: «مجلس در نظر دارد با یک برنامه بسیار خوب و مدون بتوانیم نیازهای داخلی کشور را توسط شرکت‌های دانش‌بنیان تأمین کنیم، زیرا این توان و اثرگذاری در دانش‌بنیان‌ها وجود دارد، اما لازم‌اش حمایت و توجه بیشتر به شرکت‌های دانش‌بنیان است.»

■ **لزوم نوسازی تجهیزات راهبردی صنایع به کمک تولید بار اول**

فتح‌الله توسلی، عضو کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی نیز در گفت‌وگو با «جوان» در خصوص وابستگی بیش از حد تجهیزات راهبردی صنعتی کشور به واردات و آسیب‌پذیری بیش از حد این حوزه در شرایط تحریمی گفت: «هیچ کشوری در دنیایمی تواند اعدا داشته باشد که همه محصولات را خودش تولید می‌کند یا اصلاً لازم است که همه محصولات را خودش تولید کند. اما مسئله امکان تولید در شرایط تحریمی کشور ما اقدام بسیار صحیحی است که باید انجام شود.»

عضو کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی افزود: «هزیت نسبی و تخصص هر کشور با کشور دیگر متفاوت است، به‌طور مثال کشور آلمان که در حوزه صنعتی بسیار رشد کرده، همه صنایع کشورهای دنیا را به تجهیزات صنعتی خود وابسته کرده است، از سویی دیگر کشور سوئیس در حوزه مواد غذایی رشد بسیار خوبی دارد که دنیا را نیازمند خود کرده است، اما همواره توان تولیدی حداقلی برای خود وجود دارد که اگر به مشکل برخوردند، بتوانند سریعاً تجهیزات مورد نیاز را جایگزین کنند. برخی صنایع در کشور که مشابه ندارند باید به موازات آن واحدهای تولیدی مشابه ایجاد شود تا در شرایط ضروری بتوانیم نیاز کشور را تأمین کنیم، از سویی دیگر باید برآورد استراتژیک داشته باشیم تا مسیر آینده صنایع کشور مشخص شود.»

توسلی ادامه داد: «برخی از صنایع ما از ماشین‌آلات و تجهیزات بسیار قدیمی بر خوردار هستند که انرژی بسیار زیادی هم مصرف می‌کنند. ما امروز در شرایطی قرار داریم که پیش‌بینی می‌شود با کمبود انرژی در آینده مواجه شویم، بنابراین لازم است بدون فوت وقت تجهیزات صنایع کشور را به‌روز کنیم و تجهیزات راهبردی صنایع به کمک سیاست تولید بار اول جایگزین شوند که در زمینه ارز نیز صرفه‌جویی حاصل گردد. با حمایت و تولید بار اول علاوه بر کاهش ارزشری و ایجاد اشتغال، وابستگی در بخش تجهیزات نفت و گاز به خارج کمتر و باعث کمرنگ شدن اثر تحریم‌ها می‌شود. وقتی ما خروج ارز نداشته باشیم می‌توانیم از این ارز در داخل کشور استفاده کنیم و حتی به انتقال این تجارب و دانش وهمچنین صادرات این تجهیزات راهبردی نیز بپردازیم که این کار اهمیت بسیار استراتژیک برای توسعه روابط اقتصادی و سیاسی ما خواهد داشت.»

■ **جمع بندی**

به نظر می‌رسد کارگروه «تولید بار اول» نشان داد استفاده از ظرفیت‌های داخلی برای رفع نیازهای گلوگاهی صنایع مختلف نه تنها یک شعار نیست بلکه اقدامی عملی است که نیاز به حمایت و اراده نهادهای مختلف دارد.